

Amikor összekapaszkodnak a látó kezek

A LEGJOBB, HA A VAK EMBER FOGJA MEG A SEGÍTŐJE KARJÁT – MONDTA A KÖZLEKEDÉSI KÉPZÉSEN IS ÁTESETT FÉRFI, KIS SZÜNETET TARTOTT ÉS JELENTŐSÉGTELJESEN HOZZÁTETTE: – ÍGY MENNEK EGYÜTT. AZ A KÉPTÉLEN ÉRZÉSEM TÁMADT, HOGY FÜRKÉSZI AZ ARCOMAT, VAJON JÓL ÉRTEM-E? A LÁTÁS KÉPESSÉGE NÉLKÜL ÉLŐK SOHA KI NEM MONDOTT, DE ELFOJTHATATLAN VÁGYÁT VÉLTEM FÖLFEDEZNI A SZAVAIBAN: SENKI SE TEKINTSE ÖKET „KEVESEBBNEK” MÁSOKNÁL.

Ha azt akarod, hogy kitárulkozzon előtted, a vadidegen és veszélyes riporter előtt a zárkózott és bizalmatlan alany – előbb meséli magadról! Öszinteségedet viszonozni fogják! Így biztatott bennünket, zöldfülű gyakornokokat egykor a szakma elismert és mindig optimista mestere. Am ezúttal csak utólag jutott eszembe a szakmai praktika, és mégis... Ültem szemben néhány vak emberrel és elkezdtem nekik mondani, hogyan volt, amikor az én cukorbeteg anyám úgy kezdett el enni, hogy minden falatot megtapogatott, mielőtt a szájához vitte volna. Arról azonban nem beszéltem, micsoda megütő-köző-rémült pillantásokat váltottunk a testvéreimmel: Jóisten, az anyánk kézzel-lábbal eszik! Ez volt bennünk, meg a kétsébeesés. Hogy mivé lesz az ember! Hogy ő, aki soha nem hagyta ki a figyelmeztetéseket: késsel-villával! ne szürcsölj! kisebb falatot vágj! – és a többi. Hogy ő most...

Van-e valaki mellettem?

Sok egyébről sem beszéltem persze, mert elmondhatatlan, kiszázhatatlan, hogyan vegyül az emberben az együttérzés, a sajnálat, a fájdalom, a tehetetlenség, a segítőkészség – és igen, az egészségesek menekülési ösztöne.

– Állok például a nagykorúton, várok, fülelek: van-e valaki mellettem? Legtöbbször spontán megszólítanak. Megvan bennük a segítőkészség, de fogalmuk sincs, hogyan csinálják. A legjobb, ha megkérdezik, és akkor én azt mondom, hadd fogjam meg a karját...

A Somogyi Hangos könyvtárban vagyunk, a két férfi már egy órája válaszolgat a kérdéseimre. Kifejezetten kedélyesek – mintha oldani igyekeznének megérett feszélyezettségemet. Sokféle témában tájékozottak – könyvekkel vagyunk körülvéve. Idővel oldott lesz a hangulat, az idegen-

nek is jólesik itt lenni. Péntekenként, délután gyűlnek össze a Stefánián található könyvtárhelyiségben, tizenharmadik éve, amióta megalakult a vakok klubja.

– Alapító tag vagyok – mondja másnap a telefonba Klimász Sándorné, a Vakok és Gyengénlátók Szövetségének Csongrád megyei titkára, aki valamilyen elfoglaltsága miatt nem tudott résztvenni a tegnapi összejövetelen. – Sok értéke van a klubnak, de szerintem a legnagyobb, hogy egymásért járunk oda. Ez egy baráti kör. Ha ír rólunk, ne felejtse el méltatni a könyvtárosok szerepét. Vegye figyelembe, hogy Molnár Mária és munkatársai ezt a munkaidejükön kívül csinálják!

– Én ugyan nem bírtam, 45 fok volt árnyékban, de ők fölmentek például a siroki várhoz – meséli Molnár Mária, a klub alapítója, szervezője, mindenese, „civilben” pedig a Somogyi-könyvtár osztályvezetője. – Bemene-kültem egy kocsmába. Nem vagyok egy sörivő, de akkor nagyon jólesett. Lassan utánam szivárogtak a hegymászók, pillanatok alatt rettentő vidám hangulat lett, illet aligha tapasztaltak addig a kocsmahivatal lokális törzsvendégei. Az egyikük szörnyűlködő együttérzéssel fordult felém: „Maga van ezekkel a szerencsétlenekkel? És sört isznak?” Mint-ha bizony most szálltunk volna ki egy úrhajóból, úgy nézett ránk. Isten bocsássa meg, kinevettük szegényt: legalább ötven évet kellett várnia, amíg megtudta, hogy a vakok is szeretik a sört, bizony, pláne ha ilyen meleg van...

Hegymászók és búvárok kalandjai

Molnár Mária szelíd ironiája a látóknak szól. Akik néha olyanok, mintha ők jöttek volna a Holdról. Sokan azzal magyarázzák a látók legjobb esetben is bizonytalan magatartását a vakok iránt, hogy nincs is mód megtanulni a helyes

■ Akik az újszegedi intézetben élnek, ritkán mozdulnak ki, de a Hangos könyvtárnak ők is kölcsönzői. (Fotó: Schmidt Andrea)

viszonyulást. Az elemi iskolát Pesten, az intézetben végzik el a vak és gyengénlátó gyerekek, s csak a középiskolás korban „vegylülhetnek” a látókkal. A szociális folyamat általában hiányos, mindkét oldalon.

Mindazonáltal magam is megkockáztatom a csodálkozó kérdést: hegyet másznak a vakok? Mórincz Nikolett, a Hangos könyvtár vezető munkatársa készséggel sorolja, hány kirándulást szerveztek már az évek folyamán, egyebek mellett voltak Esztergomban, a Mecsekben, az Uránia Csillagvizsgálóban, Csillebércen. Megtapogatták a cseppköveket a Pálvölgyi barlangban és a szegedi Manta Búvárklub tagjainak köszönhetően még búvárkodtak is. Megmutatja a könyvtár – sajnos még egyetlen – számítógépét, amelyet a klub tagjai használnak, elmeséli, hogy van közöttük számítógépes szakember, van, aki programozó matematikusnak tanul az egyetemen és hogy egyre többeknek van otthon is gépük, interneteznek, leveleznek. Mobiltelefonoznak. Tanulnak, dolgoznak, gyereket nevelnek – persze csak aki teheti.

– Mi optimisták vagyunk, mert ennyi év alatt megtapasztaltuk, hogy számos, felnőtt korban megvakult ember képes átvészelni a kezdeti nehéz korszakot és megtanulja, hogy így is lehet élni – magyarázza Molnár Mária. Elmeséli, hogy a kirándulásokat különösen a fiatalabbak élvezik, ez a korosztály szinte keresi a kalandot. – Néha még velem is előfordul, hogy úgy kell felmosni, annyira izgulok, nehogy bajuk essék, a hajam is az égnek áll, amikor észreveszem, hogy az első sor közepéről kászálódnak ki a színházi előadáson, mert azt hiszik, vége van... De ezerszer inkább menjünk, legyünk együtt, éljük az életet, minthogy... Sokan begubóznak. Befelé fordulnak, nem mozdulnak ki. Sokkal többen vannak, mint a klubtagok. Nem tudnak megküzdenni a fájdalommal.

A könyvtáros asszony egyébként „tisztetelteli vak”. Ezt a meghökkentő kitüntetést már a klub megszervezése utáni második évben megkapta, a pesti intézetben volt az avatás „lúdbőröző aktusa”. Ahogyan kimondja a szót, már meg is mosolyogja saját magát és arról kezd beszél-

ni, mi mindent kapott még a vakoktól. Szeretettel. Rengeteg erőt. Csodálkozó pillantásomra elmagyarázza, hogy olyan élet-szakaszokban, amikor az ember úgy érzi, hogy mélyponton van és már-már úrrá lesz rajta az önsajnálát, akkor meghallgatja a klubban a barátait és egyszer csak elszégyenli magát. Vajon tényleg olyan nagy probléma az enyém? – tolatodik elő a kérdés, s ez már maga a gyógyulás. „Ezerszer segítettek rajtam!” – mondja minden pátosz nélkül.

A lépcsők kilógnak a járdára

Beszélgetőpartnerem ismert ember a városban: Farkas Mátyás az Ungaria zongoranégyes szegedi tagja, a vakok szövetségének Csongrád megyei elnöke. Azt mondja, az a legnagyobb baj, hogy kevés a munkahely. Régebben telefonközpontokban alkalmaztak számos vakot és gyengénlátót – nehéz megmagyarázni, miért estek ki ezekről a helyekről. A korszerűsítés nem magyarázat, a digitális készülékek kezelését is meg tudják tanulni, képesek használni a mikrofont és átadni az üzeneteket. Németországban megmaradhattak ezeken a munkahelyeken, pedig biztosan nem kevéssé korszerűek a

telefonközpontok. Ezt azért tudja, mert jól beszél németül és vannak kapcsolatai.

– A másik nagy probléma az esélyegyenlőség, de hát ebbe az előbbi téma is beletartozik – mondja és legyint, úgy látom, lemondóan. Megkérdem, mi a baj, s erre egymás szavába vágva sorolják a klub tagjai: a lépcsők kilógnak a járdákra, az ajtók kifelé nyílnak és gyakran pofoncsapják az észlelésükre képtelen járókelőket, alig van hangjelzéssel működő közlekedési lámpa és ami van, az is többször fölmondja a szolgálatot. A fogyatékosági támogatás, ami a régi vaksegély helyére lépett és a nyugdíjminimum 65 százaléka, tavaly óta csökkent. Léteznek speciális eszközök a vakok számára, mint például konyhamérleg, vérnyomásmérő, lázmérő, más hétköznapi tárgyak, amelyeket nem tudnak megvásárolni; ha ezek gyógyászati segédeszközök lehetnének, jobb lenne.

– Hadd ne részletezzem, milyen okokból, de nem szeretnék nyilvánosan szerepelni – mondja a férfi és megkér, se a nevét, se olyasmit ne írjak, amiből ráismerhetnek. Baleset során vakult meg, sokáig tartott, amíg feldolgozta a traumát. Aztán megtanult írni, olvasni, közlekedni, botot használni. Élni. Ahogyan

mondja: konyhalánykodni. Hiszen a család dolgozik, természetes, hogy ő vezeti otthon a háztartást. Takarít, vasal. Számos eszközt alakított ki magának, például a sütés-főzéshez csíkokat ragasztott a konyhamérlegre, adagolókanalakat rendszeresített és legfőképpen következetes rendet alakított.

– A látók trehányak, kisebb gondjuk is nagyobb annál, mit hova tesznek le, aztán persze nem találhatnak meg semmit. Mi ezt nem engedhetjük meg magunknak. Felnőtt fejjel tanultam meg, mi a jelentősége annak, hogy ami él, az mozog, ami mozog, az hangot ad. És leszoktam a kiváltságról, hogy azt mondhasam, amit nem látok, azt nem tudom megcsinálni.

Mikortól álmodik szürkét az ember?

Magam is tanulok a Hangos könyvtárban eltöltött délután folyamán. Nem csak azt, hogy megváltozik az akusztika az utcasarkon, hogy úszás közben könnyű eltévedni, mert a víz vezeti a hangot és hogy hány évig álmodik színeset az ember, ha vak, s mikortól szürkét. Hanem például azt is, hogy nem lehet előre megmondani, ki hogyan reagál egy olyan tragédiára, amíg pedig mindannyiunkkal megtörténhet. A könyvtári klub közössége az évek során sokféle sorsot kísért. Tanúi voltak a család szét-esésének – a szülők nem voltak képesek beletörődni, hogy gyermekük vakon született. „Általában a férfiak lépnek le” – mondja enyhén megvető hangszíjjal egy asszony. Sok múlik pedig a nevelésen: akinek azt súlykolják, esetleg pusztá féltésből, hogy mit ne csináljon, nagyobb „eséllyel” szerencsétlen lesz és visszahúzó-dó. Akit úgy nevelnek, hogy nincs más baja, csak más, mint a többiek, valódi esélyt kap.

Magyarországon összesen 28 könyvtárban alakulhatott hangos könyvtári részleg 10-13 évvel ezelőtt, Soros-támogatással. Nem sokat tudnak egymásról. Talán majd most! A könyvtárosok értesültek róla, hogy valaki, akinek a férje vak, elkezdett egy országos felmérést: hol, mi a helyzet? Háttha új kapcsolatok születhetnek ebből. Összekapaszkodnak a látó kezek.

SULYOK ERZSÉBET

■ Mórincz Nikolett, a könyvtár vezetője mindig ott van a klubnapokon is.

■ A legtöbb látogató zenét hallgat. (Fotó: Karnok Csaba)